

IRENA HUK
Warszawa

NAZWY OSOBOWE W KSIĘGACH
METRYKALNYCH PARAFII KUMÓW KOŁO CHEŁMA
Z DRUGIEJ POŁOWY XVIII WIEKU

Parafia Kumów położona jest na Chełmszczyźnie w odległości około 25 kilometrów na południowy wschód od Chełma. Jej początki sięgają późnego średniowiecza. W 1434 roku była erygowana przez biskupa chełmskiego Jana Biskupca jako parafia rzymskokatolicka i taką pozostała do dziś. Obejmowała bardzo rozległy obszar, była letnią siedzibą biskupów chełmskich, a potem lubelskich¹.

Materiał do niniejszego opracowania zaczerpnięty został z ksiąg metrykalnych Kumowa obejmujących okres 40 lat: od 1760 do 1800 roku (do parafii należało wówczas 17 wsi: Kumów, Żmudź, Leszczany, Rożdżałów, Strachosław, Plisków, Sielec, Mołodutyn, Wolańce, Rakołupy, Leśniowice, Koczów, Pobołowice, Dryszczów, Haliczany, Udalec, Roztoka)². Zapisano w nich 241 nazwisk³. Liczba ta nie uwzględnia nazwisk, których odczytanie sprawiało trudności. Są one wplecione w tekst stereotypowych łacińskich formułek, w

1 *Diecezja lubelska*, Lublin 1990.

2 Księgi przechowywane są w Archiwum parafialnym w Kumowie. Zostały spisane po łacinie, przy czym warto zaznaczyć, że tylko pierwsza część nazwy osobowej, tj. imię ma postać łacińską. Druga część, pełniąca funkcję dzisiejszego nazwiska, została zapisana po polsku, np. *Mathias Suszko*, *Joseph Kniazuk*. Pełny tytuł ksiąg brzmi: *Liber Sepultorum ad Ecclesiam Parochialem Kumoviensem ab anno 1760 ad anno 1777, Liber Copulatorum Ecclesiae Parochialis Kumoviensis 1797-1800. Liber Mortuorum Ecclesia Parochialis Kumoviensis 1797-1800*.

3 Termin nazwisko został użyty dla określenia drugiego po imieniu członu nazwy osobowej, który w drugiej połowie XVIII wieku nie był jeszcze właściwym nazwiskiem, tj. językowo stabilnym dziedzicznym określeniem człowieka, które przechodzi z ojca — rzadko z matki — na dziecko, z męża na żonę, por. K. R y m u t, *Nazwiska Polaków*, Wrocław 1991, s. 7.

których imiona podane są w postaci zlatynizowanej, natomiast nazwiska zapisane są po polsku. Odnotowano tu następujące kwalifikatory wskazujące na pochodzenie stanowe: 1) bardzo nieliczne odnoszące się do ludności nie chłopskiej: *generosus*, *nobilis*; 2) odnoszące się do ludności chłopskiej określanej przez *laboriosus*, *agricola*, *plebejus*. W artykule uwzględniono nazwiska osób należących do stanu chłopskiego.

Zebrany materiał antroponimiczny pochodzi z terenu niejednolitego pod względem etnicznym i językowym, którego historia jest ściśle związana z dziejami Chełmszczyzny⁴, ta zaś od drugiej połowy X wieku wchodziła w skład Państwa Kijowskiego, a od wieku XIII do 1340 roku należała do Księstwa Halicko-Wołyńskiego. W wieku XIV Chełmszczyzna była terytorium zmagania Księstwa Halicko-Wołyńskiego z Polską i Litwą i przeszła pod panowanie najpierw Litwy, a potem Węgier, by w 1387 roku na przeszło 400 lat znaleźć się we władaniu państwa polskiego.

Pierwotnie Chełmszczyznę zamieszkiwała tylko ludność ruska, w wyniku późniejszych wydarzeń historycznych również ludność polska. Stąd teren ten stanowi styk dwóch gwar słowiańskich: ukraińskiej i polskiej, które od wieków przenikały się nawzajem, co znalazło swoje odzwierciedlenie w antroponimii Chełmszczyzny. Do ukraińskich cech gwarowych poświadczonych w omawianym materiale onomastycznym należy zamiana dawnego etymologicznego *e w pozycji nieakcentowanej głoską y tak jak w gwarach północno-ukraińskich⁵ oraz szadzenie, czyli wymowa spółgłoski s na początku wyrazu jak š, np. *Dynysiuk*, *Šavarin*.

Dokonując podziału wyekscerpowanych z ksiąg metrykalnych nazwisk klasyfikuję je w sposób następujący⁶:

I. Nazwiska prymarne, niederywowane

-
- 4 Dane historyczne czerpię z: A. Sobolevskij, *Cholmskaja Ruś v etnografičeskom otnošenii*, Char'kov 1910, s. 4-9; O. Kolberg, *Chełmskie — obraz etnograficzny*, Kraków 1890, s. 15-43; *Encyklopedia ukrajinoznawstwa*, Paris — New York 1984, t. 10.
- 5 M. Łesiów, *Gwary ukraińskie na terenie Polski Ludowej*, [w:] *Slavia Orientalis* 1973, nr 1, s. 72.
- 6 Korzystam częściowo z klasyfikacji zaproponowanej przez L. Dacewicz, *Nazwy osobowe w Księdze pogrzebowej parafii mielnickiej z drugiej połowy XVIII wieku*, [w:] *Slavia Orientalis* 1990, nr 3-4, s. 295-302 a opartej na kryteriach opracowanych przez H. Borka i U. Szumską, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do 1740 r.*, Warszawa 1976 oraz Z. Klisiewicz, *Nazwiska mieszkańców parafii Rudawa k. Krakowa w rozwoju historycznym* (na podstawie ksiąg metrykalnych z lat 1570-1897) [w:] *Studia językoznawcze. Streszczenia prac doktorskich X*, Warszawa 1985, s. 7-21.

A. Od apelatywów

B. Od imion chrzestnych i etnonimów

II. Nazwiska sekundarne, derywowane

A. Od nazw własnych pochodzenia apelatywnego

B. Od imion chrzestnych i etnonimów

III. Nazwiska niejasne

Do grupy nazwisk prymarnych tworzonych od apelatywów należą:

Bakai = ukr. *bakaj* 'głęboka jama w rzece' HSUM; *Bartnik* = ap. *bartnik* 'pszczelarz'; *Baryła* = ap. *baryła* 'beczka'; *Bednarz* = ap. *bednarz* 'człowiek wyrabiający beczki'; *Bochen* = ap. *bochen*; *Bondar* = ukr. *bondar* 'bednarz'; *Burnus* / *Burnos* = ukr. *burnus* < arab. *burnus* 'płaszcz' MIESS, SUM; *Chałupnik* = ap. *chałupnik* 'w dawnej Polsce chłop bez roli'; *Cybula* = ukr. *cybula* 'cebula'; *Czamara* = ap. *czamara* 'suknia zapinana pod szyję' BSE; *Czyż* = ap. *czyż* 'gatunek ptaka'; *Durko* = ukr. *durko*, *durka* 'głupi człowiek' HSUM; *Dżało* = ukr. *żało*, gw. *żądło* 'żądło'; *Dżura* = ukr. *dżura* 'sługa starszyny kozackiej na Ukrainie w XVI — XVIII wieku'; *Flis* = ap. *flis*, *flisak*; *Gontar* = ukr. *bontar* 'gonciarz, gontarz — ten, co robi gonty lub pokrywa nimi dachy'; *Głuszko* = ukr. *hłuszko* 'głuchy człowiek' HSUM; *Góra* = ap. *góra*; *Górnik* = ap. *górnik*; *Grel* / *Grela* = ap. *grele* 'kopje używane w zabawie chłopskiej' BSE; *Hajduk* = ap. *hajduk* 'sługa dworski, rozbójnik'; *Hołysz* = ukr. *hołysz* 'biedak' HSUM; *Kalisz* = n.m. *Kalisz* lub od *kalać*, *kalić* 'brudzić, plamić'; *Karaś* = ap. *karaś* 'ryba z rodziny karpionowatych'; *Kaluża* = ap. *kaluża*; *Kapitan* = ap. *kapitan*; *Kazuba* = gw. *kazub* 'naczynie z kory'; *Knap* = ap. *knap* 'tkacz, sukiennik'; *Kopeć* = ukr. *kopec* 'usypany lub wykopany znak graniczny'; *Kosiniec* = ukr. *kosynec* 'trójkąt' HSUM; *Koszela* = pol. *koszela* 'koszyk' SW; *Kowal* = ap. *kowal*; *Kozak* = ap. *kozak*; *Kozieł* = ukr. *kozeł*, stp. *kozieł* 'samiec kozy'; *Kot* = ap. *kot*; *Krawiec* = ap. *krawiec*; *Kulisz* = ukr. *kulisz* 'gęsta zupa z kaszą jaglaną'; *Maśluk* = ukr. *maśluk* 'maślak — gatunek grzyba'; *Mielnik* = ukr. *melnyk* 'młynarz'; *Muda* = ukr. *mudo* 'jądro u mężczyzny i u samca' HSUM; *Niedźwiedź* = ap. *niedźwiedź*; *Nowak* = ap. *nowak* 'człowiek nowy, przybysz'; *Oszust* = ap. *oszust*; *Pastuch* = ap. *pastuch* 'pasterz, dozorca bydła'; *Pindyk* = ukr. *pyndyk* 'cwaniak'; *Piróg* = stp. *pirog* 'rodzaj ciasta'; *Pliszka* 'gatunek ptaka'; *Prychoda* = gw. *prychoda* 'zięć, który przyszedł na gospodarstwo żony'; *Prystupa* = gw. *prystupa* 'zięć, który przyszedł na gospodarstwo żony'; *Sereda* = ukr. *sereda* 'środa'; *Socha* = ap. *socha* 'rozwidlona gałąź; dawny prymitywny rodzaj pługa drewnianego'; *Suszko* = ukr. *suszko* 'niewielkie uschnięte drzewo' HSUM; *Stolarz* = ap. *stolarz*; *Szewc* = ap. *szewc*;

Szopa = ap. *szopa*; *Szycie* = ap. *szycie*; *Syska* = ukr. *soska* 'smoczek'; *Smitiuch* = ukr. *smitiuch* 'bałaganiarz' HSUM; *Sywucha* = ukr. *sywucha* 'nieoczyszczona wódka robiona na chlebie'; *Tracz* = ukr. *tracz* 'robotnik piłujący kłodę piłą ręczną na deski lub dyle'; *Trus* = gw. *trusia*, *trusenia* 'królik'; *Tula* = stp. *tula* 'pochwa na strzały' lub od podstawy *tuł-*, por. *tulać się*; *Wilk* = ap. *wilk*.

Mniej liczną grupę stanowią nazwiska prymarne utworzone od imion chrzestnych⁷:

Błach = im. na *Bła-* typu *Błażej*, por. stpol. n.os. *Błach* 1336 RNP 85; *Dawid* = pol. im. *Dawid*; *Denis* = ukr. im. *Denys*; *Joltuch* = ukr. im. *Joltuch* = *Jewtychij* HSUM; *Kasper* = pol. im. *Kasper*; *Madej* = ukr. im. *Madej* < *Amadej*; *Marko* = ukr. im. *Marko*; *Taras* = ukr. im. *Taras*; *Szawarin* = pol. im. *Seweryn*; *Woś* = im. na *Wo-* typu *Wojciech* RNP 296 oraz od etnonimów: *Lach* = etn. *Lach* 'Polak'; *Litwin* = *Litwin*; *Mazur* = *Mazur*; *Prusak* = *Prusak*.

Badany materiał antroponimiczny zawiera 78 nazwisk prymarnych, z czego 64 pochodzenia apelatywnego i 14 utworzonych od imion i etnonimów.

Liczej reprezentowana jest grupa nazwisk sekundarnych, słowotwórczo derywowanych. Nazwiska przedstawione zostaną w kolejności od formacji z sufiksami najbardziej produktywnymi do formacji z sufiksami pojedynczymi.

Najliczniejszą grupę stanowią nazwiska z sufiksem *-(č)uk*, który jest przyrostkiem uniwersalnym łączącym się zarówno z imionami, np. *Ostapiuk* jak i formacjami odapelatywnymi, np. *Baranczuk*. Tworzył on patronimika także drogą derywacji dezintegralnej: *Chałupniuk* < *Chałupnik*.

Większość nazw pochodzenia apelatywnego z sufiksem *-(č)uk* została utworzona od nazwisk już istniejących. Nie poświadczone w badanych księgach metrykalnych formy prymarne rekonstruuje:

Bakajczuk : *Bakai*; *Baranczuk* : **Baranko* : **Baran* = pol., ukr. *baran*; *Bednaruk* : *Bednarz*; *Bielszczuk* : *Bielski*; *Bryczuk* / *Bryciuk* : **Brycz* = ukr. *brycz* 'brzytwa' ESUM; *Bochniuk* : *Bochen*; *Bondaruk* : *Bondar*; *Chałupniuk* : *Chałupnik*; *Chruścieluk* : *Chruściel* = pol. *chruściel* 'ptak derkacz'; *Czerniaczuk* : **Czerniak*; *Czyżuk* : *Czyż*; *Deyneczuk* : **Deyneka* = ukr. *dejneka* 'chłop, uczestnik powstania na Ukrainie Lewobrzeżnej w XVII wieku' SUM; *Dowhaniuk* : **Dowhań* = ukr. *dowhan* 'gatunek tabaki' HSUM; *Durczuk* : *Durko*; *Gontaruk* : *Gontar*; *Gruszczuk* : **Gruszka* = pol.

7 Imiona sprawdzam w: J. Bubak, *Księga naszych imion*, Wrocław 1993; *Słownik własnych imen liudej* (ukraińsko-rosijskýj i rosijsko-ukraińskýj), Kyjiv 1972.

gruszka; *Grabowszczuk* : *Grabowski*; *Hotyszuk* : *Hotysz*; *Jabłonszczuk* : *Jabłonski*; *Kaczoruk* : **Kaczor* = pol. *kaczor*; *Kalużak* : *Kaluża*; *Kiermaczuk* : **Kiermacz* = ukr. *kiermacz* 'kierowca' ŻNUDW; *Kiianczuk* : **Kiianka* gw. *kijanka* 'przyrząd do prania'; *Koltuniuk* : **Koltun* = pol. *koltun*, ukr. *kowtun* 'kudły, kłaki'; *Kondiuk* : **Kondiak* = ukr. *kondiak* 'uczeń i nauczyciel szkoły cerkiewnej' HSUM; *Kosaruk* : **Kosar* = ukr. *kosar* 'kosiarz'; *Koszeluk* : *Koszela*; *Kosyniuk* : *Kosyniec*; *Kraluk* : **Kral* = ukr. *kral* 'królik' HSUM; *Krawczuk* : *Krawiec*; *Krysiuk* : **Krysa* = ukr. *krysa* 'szczur' HSUM; *Kopciuk* : *Kopeć*; *Kozaczuk* : *Kozak*; *Kozluk* : *Kozieł*; *Kuchtiuk* : **Kuchta* = pol., ukr. *kuchta* 'pogardliwe określenie kucharki lub kucharza'; *Matczuk* : **Matka* = pol. *matka*; *Maziarczuk* : **Maziarko* < pol. *maziarz* 'dziegciarz'; *Maziaruk* : *Maziar*; *Nafalszczuk* : *Nafalski*; *Pacholczuk* : *Pacholek*; *Plaksiuk* : **Plaksa* = pol., ukr. *plaksa* 'beksa'; *Serediuk* : *Sereda*; *Sołtysiuk* : **Sołtys* = pol. *sołtys* 'przedstawiciel samorządu wiejskiego wybierany przez mieszkańców wsi'; *Sucharczuk* : **Sucharko* = pol., ukr. *suchar* 'wysuszony chleb'; *Syczuk* / *Szyczuk* : **Sycz* / **Szycz* = ukr. *sycz* 'ptak z rodziny sów'; *Szewczuk* : *Szewc*; *Terbeczuk* : **Terebka* = ukr. *terebka* 'worek, do którego wsypuje się owies na karmę dla konia':HSUM; *Tkaczuk* : **Tkacz* = pol., ukr. *tkacz* 'rzemieślnik wyrabiający tkaniny'; *Tywoniuk* : **Tywon* = ukr. *tywon*, *tywun*; pol. *tywun*, *ciwun* 'urzędnik na wsi, pomocnik namiestnika, dzierżawcy dóbr książęcych w daw.W.Ks.Lit.' KonNM 43, ŻNUDW, RNP; *Wierzchościuk* : *Wierzchoś*; *Wozniuk* : **Woznyj* = ukr. *woznyj* 'sługa w sądzie, dozorca'.

Równie liczną grupę nazwisk sekundarnych stanowią formacje utworzone od imion chrzestnych i etnonimów:

Adamczuk : *Adamko*, *Adamek* < pol., ukr. *Adam*; *Banasiuk* / *Banaszuk* : pol. im. *Banadyk*, obocznej formy imienia *Benedykt* RNP; *Bartoszuk* : pol. im. *Bartosz* < *Bartłomiej*; *Chomiuk* : ukr. im. *Choma*; *Chwedczuk* : ukr. im. *Chwed'ko* — hipokor. od im. *Chwedir*; *Chwediuczuk* : *Chwediuk* < ukr. im. *Chwed'* — hipokor. od im. *Chwedir*; *Chwediuk* : ukr. im. *Chwed'*; *Chwedosiuk* : ukr. im. *Chwedosij*; *Daniluk* : ukr. im. *Danyło*; *Dawidiuk* / *Dawydziuk* : pol. im. *Dawid*, ukr. im. *Dawyd*; *Demczuk* : ukr. im. *Demko* — hipokor. od im. *Demian*; *Dynysiuk* : ukr. im. *Denys*; *Grzesiuk* : pol. im. *Grześ* — hipokor. od im. *Grzegorz*; *Hawryluk* : ukr. im. *Hawryśko* — hipokor. od im. *Hawryło*; *Hryciuk* : ukr. im. *Hryć* — hipokor. od im. *Hryhorij*; *Hurczuk* : ukr. im. *Hurko* — hipokor. od im. *Hurij*; *Ilczuk* : ukr. im. *Ilko* — hipokor. od im. *Ilja*; *Iwaniuk* : ukr. im. *Iwan*; *Iwańczuk* : ukr. im. *Iwanko* — hipokor. od im.

Iwan; Jaceńczuk : Jaceńko < pol., ukr. im. *Jacek*; *Jakubiuk* : pol., ukr. im. *Jakub*; *Janiczuk : Janicki*; *Jendruszczuk: Jędrusz* < pol. im. *Jędrzej, Andrzej*; *Jędruszuk : Jędrusz*; *Juzaczuk : Juzak* < pol. im. *Józef*; *Franczuk : ukr. im. Franko* — hipokor. od. im. *Francisk*; *Kazimiruk* : pol. im. *Kazimierz*; *Kaspruk* : pol. im. *Kasper*; *Kirijczuk : ukr. im. Kyryjko* — hipokor. od. im. *Kyrej*; *Kondratiuk* : stpol., ukr. im. *Kondrat*; *Kostiuk* : ukr. *Kost'* — hipokor. od. im. *Konstantyn*; *Kuriluk* : ukr. im. *Kuryło*; *Kuźmiuk* : ukr. im. *Kuźma*; *Leszczuk* : ukr. im. *Łeško* — hipokor. od. im. *Oleksander*; *Litwiniuk* : etn. *Litwin*; *Łuciuk* : ukr. im. *Łuc'* < *Łukijan*; *Madejuk* : ukr. im. *Madej*; *Marcyniuk* : pol. im. *Marcin*, ukr. im. *Martyn*; *Mataszczuk* : ukr. im. *Matiaszko* — hipokor. od. im. *Matij* < *Matwij*; *Matijuk* : ukr. im. *Matwij*; *Matysiuk* : pol. im. *Matys* — hipokor. od. im. *Mateusz*; *Mykitiuk* : ukr. im. *Mykyta*; *Naumiuk* : ukr. im. *Naum*; *Nazaruk* : ukr. im. *Nazar*; *Oleszczuk* : ukr. im. *Oleszko* — hipokor. od. im. *Oleksij*; *Ostapiuk* : ukr. im. *Ostap*; *Pawluczuk* : *Pawluk* : ukr. im. *Pawło*; *Petruniuk* : ukr. im. *Petruń, Petrunio* — hipokor. od. im. *Petro*; *Petryczuk* : ukr. im. *Petryk* — hipokor. od. im. *Petro*; *Pilipczuk* : ukr. im. *Pyłypko* — hipokor. od. im. *Pyłyp*; *Romaniuk* : pol., ukr. im. *Roman*; *Sawiczuk* : ukr. im. *Sawyk* — hipokor. od. im. *Sawa*, cerk. *Sawwa*; *Semczuk* : ukr. im. *Semko* — hipokor. od. im. *Semem*; *Semeniuk* : ukr. im. *Semen*; *Sobczuk* : pol. im. *Sobek, Sobko* — hipokor. od. im. *Sobiesław, Sobieży* MSSNO 74; *Stańczuk* : pol., ukr. *Stańko* — hipokor. od. im. *Stanisław*; *Tomaluk* : *Tomala* < pol. im. *Tomasz*; *Walczuk* : pol. im. na *Wal-* typu *Walenty, Walerian*, też od *walić, uderzać* RNP 283; *Wasyłczuk* : ukr. *Wasyłko* — hipokor. od. im. *Wasył*; *Wojciuk* : pol. im. *Wojciech*, też od *wójt*; *Wosiuk* : *Woś, Wosz* < pol. im. na *Wo-* typu *Wojciech* RNP 296.

Występujące w księgach metrykalnych nazwiska z przyrostkiem *-ski, -cki* mają wyraźnie charakter określeń odmiejscowych⁸:

Bielski : n.m. *Biela, Biała, Bielsko*; *Bukowski* : n.m. *Bukowa Wielka, Bukowa Mała*; *Gołębiowski* : n.m. *Gołębie, Gołąb*; *Grabowski* : n.m. *Grabowczyk*; *Janicki* : n.m. *Janki, Janów, Janiki*; *Jarocki* : n.m. *Jarczów*; *Jabłoński* : n.m. *Jabłonna*; *Kamiński* : n.m. *Kamień*; *Krynicki* : n.m. *Krynica*; *Osmolski* : n.m. *Osmół, Osmole*; *Olszański* : n.m. *Olszanka*; *Sawicki* : n.m. *Sawice*; *Sosnowski* : n.m. *Sosnowa Dębowa, Sośnina*; *Sokolowski* : n.m. *Sokolów*; *Suchocka* : n.m.

8 Nazwy miejscowości sprawdzam w *Wykazie urzędowych nazw miejscowości w Polsce*, t. I-III, Warszawa 1980-1982 oraz w: B. Czopek, *Nazwy miejscowe dawnej Ziemi chełmskiej i bełskiej w granicach dzisiejszego państwa polskiego*, Wrocław 1988.

Sucha Wola lub n.os. *Suchy*; *Świerkowski* : n.m. *Świerk*.

Pozostałe formacje utworzone zostały przy pomocy następujących przyrostków:

-k-: *Sawka* : ukr. im. *Sawa*; *Słomka* : **Słoma* = pol. *słoma*;
 -ak-: *Duszek* : **Dusza* = pol., ukr. *dusza* lub czas. *dusić*, ukr. *duszyty*; *Hurczak* : *Hurko*;

-ek-: *Hanek* : **Han* < niem. im. *Johann*; *Książek* : **Książka* = pol. *książka*; *Mazurek* : *Mazur*; *Pacholek* : **Pachol* = stpol. *pachol* 'chłopiec, młodzieniec'; *Pirożek* : *Piróg*; *Wilczek* : *Wilk*;

-ik/-yk-: *Kowalik* : *Kowal*; *Petryk* : ukr. im. *Petryk* — hipokor. od im. *Petro*;

-(en)ko-: *Barczenko* : **Barczuk* = ap. *barczuk* 'panicz, syn pana' BA43; *Koszcelko* : *Koszela*; *Michałko* : stpol. *Michałko* — hipokor. od im. *Michał*; *Stećko* : ukr. im. *Stećko* — hipokor. od im. *Steć* < *Stepan*; *Szarko* : **Szary* lub **Szaryj* = pol. *szary*, ukr. *szaryj*; *Tymoszenko* : ukr. im. *Tymisz*; *Winniczenko* : **Wynnyk* = ukr. *wynnyk* 'winiarz'; *Wyhadanko* : ukr. *wyhaduwały* 'wymyślać';

-aj-: *Nieboraj* : pol. im. *Niebor*; *Woraj* : **Wor* = ukr. *wor* 'złodziej, kłamca' MIESS;

-al-: *Szornal* : ukr. *Szornuty* 'uderzyć' HSUM;

-ala-: *Woytała* : pol. im. *Wojciech*, też od *wójt* RNP 295;

-ec-: *Iwaniec* : ukr. im. *Iwan*;

-oś-: *Wierzchoś/Wirszchoś/Zwierzchoś* : pol. *wierzch* lub im. *Wierzchośław*;

-ovič-: *Kuryłowicz* : *Kuryło*; *Mrozowicz* : **Mróz* = pol. *mróz*;

-uch-: *Szeptuch* : ukr. *szeptaty* 'szeptać';

-uła-: *Szykuła* : pol., ukr. *szyk* 'oddział wojska, porządek'.

Złożeniami z punktu widzenia słowotwórczego są: *Kuczelas* : od podstawy *kucz-*, por. *kucza* 'szałas', *kuczyć* 'dokuczać' + *las*; *Skoczylas* : od podstawy *skocz-*, por. *skoczyć* + *las* RNP 242.

Zapisano pięć nazwisk, których pochodzenie jest dla mnie niejasne, są to: *Czczel*, *Dżaman*, *Kargul*, *Nafalski* oraz *Wepa*.

Zaprezentowany materiał antroponimiczny stanowią przede wszystkim formacje pochodne (66%) utworzone przy pomocy 15 przyrostków, wśród których najproduktywniejszym jest przyrostek *-uk* (47%). Świadczy to o znacznym wpływie gwary ukraińskiej na tym terenie. Na uwagę zasługuje fakt, iż wśród formacji na *-uk* większość stanowią nazwiska odimienne, prawie 54%, zaś wśród wszystkich formacji pochodnych stanowią one prawie 40%. Wprawdzie badany materiał onomastyczny jest dość skromny i obejmuje zaledwie niewielką część Chełmszczyzny, to również i tutaj nie potwierdzają się wyniki badań przeprowadzonych w innych regionach kraju, gdzie

nazwy odapelatywne dominują nad formacjami odimiennymi⁹. Być może jest to cecha charakterystyczna nie tylko dla antroponimii Podlasia, na co wskazuje L. Dacewicz¹⁰, lecz również Chełmszczyzny.

Drugim przyrostkiem, który wykazał dosyć dużą w porównaniu z pozostałymi frekwencję (ok. 9%) jest tworzący określenia odmiejscowe przyrostek *-ski, -cki*. Dosyć licznie prezentują się odapelatywne i odimienne formy prymarne.

Analiza wyekscerpowanego materiału pozwala stwierdzić, że w drugiej połowie XVIII wieku w parafii Kumów nazwiska były powszechnie używanym środkiem identyfikacyjnym, który nie wykazywał jeszcze pełnej stabilizacji formy. Wprawdzie występowanie form obocznych typu *Koszela / Koszeluk, Jabłoński / Jabłonszczuk* świadczy o patronimicznym charakterze formacji na *-uk*, to jednak powoli zaczęły one uzyskiwać rangę nazwiska rodowego. Świadczą o tym zapisy *Durczuk, Karmaczuk* będące określeniami ojca.

Wykaz skrótów

BA	—	M. W. Biryła, <i>Bielaruskaja antrapanimija</i> , Minsk 1969.
BSE	—	A. Brückner, <i>Słownik etymologiczny języka polskiego</i> , Warszawa 1985.
ESUM	—	<i>Etymolohičnyj slovnyk ukrajinškoji movy</i> , t. I-III, Kyjiv 1982-1989
HSUM	—	B. Hrinčenko, <i>Slovar ukrajinškoji movy</i> , t. I-IV, Kyjiv 1907-1909.
KonNM	—	M. Kondratiuk, <i>Nazwy miejscowe południowo-wschodniej Białostoczczyzny</i> , Wrocław 1974.
MIESS	—	Mytropolyt Ilarion, <i>Etymolohično-semantyčnyj slovnyk ukrajinškoji movy</i> , t. I-III, Winnipeg 1972-1988.
MSSNO	—	M. Malec, <i>Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych</i> , Wrocław 1982.
RNP	—	K. Rymut, <i>Nazwiska Polaków</i> , Wrocław 1991.
SUM	—	<i>Slovnyk ukrajinškoji movy</i> , t. I-XI, Kyjiv 1970-1980.
SW	—	J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, <i>Słownik języka polskiego</i> , t. I-VIII, Warszawa 1900-1924.
ŽNUDW	—	J. Želechovskýj, I. Nedilskýj, <i>Ukrainisch-Deutsches Wörterbuch</i> , München 1982.
czas.	—	czasownik
gw.	—	gwarowy
hipokor.	—	hipokoristicum
im.	—	imię

9 A. Zaręba, *Formy nazwisk żon i dzieci w dialektach języka polskiego*, [w:] "Onomastica" XI (1966), s. 247; W. Taszycki, *Polskie nazwy osobowe*, Warszawa 1924, s. 11; L. Dacewicz, op.cit., s. 301.

10 L. Dacewicz, op. cit., s. 301.

niem.	—	niemiecki
n.m.	—	nazwa miejscowa
n.os.	—	nazwa osobowa
pol.	—	polski
stpol.	—	staropolski
ukr.	—	ukraiński

Ирина Гук

ЛИЧНЫЕ НАИМЕНОВАНИЯ В ПРИХОДСКИХ МЕТРИЧЕСКИХ КНИГАХ
2-ой ПОЛОВИНЫ XVIII в. МЕСТНОСТИ КУМУВ БЛИЗ ГОРОДА ХЭЛМА
Резюме

Материалом для настоящей статьи послужили дошедшие до наших дней приходские метрические книги 2-й половины XVIII в. местности Кумув близ города Хэлма. Среди записей, относящихся к периоду 1760-1800 г., зафиксирована 241 фамилия местных жителей. Подробный словообразовательный и этимологический анализ данных фамилий позволил автору констатировать наличие нескольких групп, соответствующих некоторым словообразовательным типам. Наиболее частотным из них являются производные образования с суффиксами *-уж* и *-чуж*, что свидетельствует о значительном влиянии украинского диалекта на данной территории.

Во второй половине XVIII в. в пределах прихода Кумув фамилия была в обиходе общепринятым средством установления личности, которое, однако, в то время еще не полностью стабилизировалось в формальном плане.